

[Automatisk tekstet av Autotekst med NB Whisper. Kan inneholde feil.]

[SPEAKER_02]

Vi var jo i gang med hjelpetiltak.

Hvorfor ble det plutselig tvang og plassering av barnet vårt i fosterhjem?

Mange foreldre stiller nettopp dette spørsmålet når barnevernssaken tar en uventet og dramatisk vending.

Hva er det som skjer i overgangen mellom frivillige hjelpetiltak og tvang?

Hvor går grensen, og hvem bestemmer når den er krysset?

Dette er et av barnevernets mest krevende og konfliktfylte skiller.

[SPEAKER_03]

Du lytter nå til en episode av podkasten 'Kafé Student', som er laget av Institutt for sosialfag ved Universitetet i Stavanger.

I denne episoden får du møte Eva Nesheim.

Hun er jurist, og er gjest hos meg i dag.

Sammen skal vi snakke om et tema som mange i barnevernet møter i praksis, men som det ikke alltid er så enkelt å navigere i, nemlig grensen mellom frivillige hjelpetiltak og tvangstiltak.

Vi lurer på hva loven sier om dette skillet.

Når er tiltaket virkelig frivillig, og når beveger vi oss over i tvang?

Hva spiller inn i vurderingene som gjøres, både juridisk og barnevernsfaglig?

Dette og mer til skal vi utforske i dagens episode, men først til deg, Eva.

Kan du kort introdusere deg sjøl?

[SPEAKER_02]

Ja, jeg heter Eva Nesheim og underviser på universitetet her i Stavanger.

Bl.a.

i saksbehandling i barnevernstjenesten.

Og før jeg begynte her, så har jeg jobbet mange år som advokat.

Mest for barnevernstjenesten, men òg for private parter.

Og jeg har òg erfaring som nemndsleder i barneverns- og helsenemnda.

[SPEAKER_03]

Ja, mitt navn er Wenche Hovland.

Jeg jobber her sammen med deg, Eva.

Vi så på barnevern i saksbehandling i barnevernstjenesten, og har en del ulike forskningsoppgaver utenom den jobben.

Eva, jeg vet du har jobba som advokat hos kommuneadvokaten i flere år.

Jeg lurer først på hvordan en klarer å skille mellom frivillige hjelpetiltak og tvang i barnevernsretten.

Da du jobba som kommuneadvokat, ble vel det veldig viktig?

[SPEAKER_02]

Ja, det er det.

Og en viktig forskjell er jo at frivillige hjelpetiltak er nettopp frivillige.

Det innebærer at de private partene må samtykke til tiltaket.

Altså foreldrene må være enig i at det tiltaket brukes.

Og det gjelder òg barnet selv hvis barnet er 15 år eller eldre.

En annen forskjell er at når man setter inn frivillige hjelpetiltak, så blir barnet normalt boende hjemme.

Men ved de fleste tvangstiltak, så må barnet flytte hjemmefra.

Og en tredje forskjell, det er at frivillige hjelpetiltak, det er det barnevernstjenesten som bestemmer.

Men skal det brukes tvang, så må barneverns- og helsenemnda bestemme det.

[SPEAKER_03]

Ja, for Barnevernet og Helsenemnda, hvis vi skal snakke til lyttere som ikke er så vant med å være i vår kontekst, så blir jo egentlig det sett på som en domstol som bl.a.

er spesielt egnet til å behandle tvang i barnevernssaker.

Og som du sier, da, at tvang brukes i de mest alvorlige sakene.

[SPEAKER_02]

Ja.

Og her er det viktig å vise til to prinsipper i barnevernsretten som er veldig sentrale.

Det er både biologisk prinsipp og minste inngrepsprinsipp.

Og de finner vi igjen i barnevernslovens paragraf 1-5.

Det biologiske prinsippet går ut på at som en hovedregel det er best for barn å vokse opp i biologisk familie.

Det minste inngrepsprinsipp går ut på at barnevernstjenesten skal ikke bruke mer inngripende tiltak enn nødvendig.

Det betyr bl.a.

at hvis det går an å skape en god nok situasjon ved å bruke frivillige hjelpetiltak, så er det det vi skal bruke, og ikke tvang.

[SPEAKER_03]

Hjelpetiltak må være forsøkt før en går over på tvang, er det sånn?

[SPEAKER_02]

Nei, det må ikke forstås sånn at man alltid må prøve hjelpetiltak før man bruker tvang.

For situasjonen kan jo være så alvorlig for barnet at det er riktig og viktig å ta barnet ut av hjemmet med en gang.

Og det henger jo sammen med barnet sin rett til omsorg og beskyttelse, som er en menneskerett barn har.

Og et av formålene med barnevernsloven er at barn får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid.

Og i noen alvorlige tilfeller så kan det da være riktig å bruke tvang med en gang.

[SPEAKER_03]

Beskyttelse og omsorg og nødvendig hjelp blir veldig sentralt her.

Jeg tenker da på at ... Jeg vet jo at når jeg sjøl jobba i barnevernstjenesten, så var det noen få ganger der vi òg måtte inn og flytte et barn rett etter fødsel.

Så da kan ikke et hjelpetiltak sånn sett være forsøkt.

[SPEAKER_02]

Og det er jo de aller mest alvorlige sakene.

Da blir barnet akutt plassert når det er nyfødt.

Altså, det blir flyttet fra mor til et beredskapshjem.

Det er det barnevernslederen som bestemmer.

Hvis det da er høy sannsynlighet for at barnet vil komme i en alvorlig omsorgssviktsituasjon, hvis det flytter hjem, så kan barneverns- og helsenemnda treffe vedtak om omsorgsovertakelse.

Og det kan f.eks.

skje i de tilfellene der det er alvorlige rusproblemer eller alvorlig psykisk uhelse hos foreldrene.

Men som sagt, det er veldig inngripende tiltak.

[SPEAKER_03]

Så spurte jeg litt om dette med lovgrunnlaget for hjelpetiltak og skille mellom tvang.

Hvordan tenker du her?

[SPEAKER_02]

Da må jeg bare presisere først at barnevernsloven har flere bestemmelser om tvangstiltak.

Men i denne episoden så er det omsorgsovertakelse vi snakker om.

Og da er det altså bestemmelsen om det jeg snakker om.

Bestemmelsen om frivillige hjelpetiltak finner vi i barnevernsloven § 3-1.

Vilkårene for frivillige hjelpetiltak er at barnet har et særlig behov for hjelp.

Dvs.

at det har behov for hjelp utover det alle barn har.

Og det behovet for hjelp, det må være knyttet enten til barnet sin omsorgssituasjon, eller til at barnet utsetter sin utvikling for fare.

Hjelpetiltakene må være egnet til å møte barnets og familiens behov, og bidra til en positiv endring for barnet eller familien.

Det betyr at tiltakene man setter inn, må være rettet mot det som er problemet.

Er vilkårene oppfylt, har barnevernstjenesten en plikt til å tilby og sette i verk hjelpetiltak for barnet og foreldrene.

Men en forutsetning for å kunne sette i verk frivillige hjelpetiltak, er at partene i saken samtykker til det.

[SPEAKER_03]

For å utdype § 3-1, så kan du som lytter gå til en episode som jeg og Julia Køller-Olsen har lagd tidligere om hjelpetiltak.

Der går vi enda mer i dybden og følger et case.

Den episoden ligger her på Kafé Student.

Jeg husker der òg at det som ble understreket, var jo viktig å ha med seg, det er jo hvem er det som er part i saken.

Hvem har partsrettigheter, Eva?

Skal vi kort gå inn på det nå òg, kanskje?

[SPEAKER_02]

Ja.

Hvem som er parter i en sak, det er regulert i barnevernloven § 12-2 og 12-3, og forvaltningsloven § 2-e.

Part er den som avgjørelsen retter seg mot eller direkte gjelder.

I en sak om hjelpetiltak, så er det den av foreldrene som tiltaket er rettet mot, som vil være part i saken, og da være den som må samtykke.

Og barnet selv vil være part når det er 15 år eller eldre, og en forutsetning for det er at barnet forstår hva saken gjelder.

[SPEAKER_03]

I noen saker snakker vi òg om at barn er part, uansett.

Hva saker er det?

[SPEAKER_02]

Det er de sakene der ... Altså, barnet har atferdsvansker, f.eks.

pga.

rus eller kriminalitet.

Men siden denne saken gjelder omsorgssakene, så tenker jeg det ikke er nødvendig å gå nærmere inn på det nå.

[SPEAKER_03]

Nei, i denne episoden skulle vi holde oss til det temaet.

Det er godt du stopper meg der.

Men hvis vi da går tilbake til dette med samtykke.

For at en skal sette inn et frivillig hjelpetiltak, kreves det at alle partene gir samtykke.

Men jeg vet òg at vi pleier å bruke tid med studentene på å si at det må være frivillig.

Det må være informert.

Hva ligger der egentlig i det?

[SPEAKER_02]

At det skal være frivillig, betyr jo at barnevernstjenesten ikke må presse partene til å samtykke.

Men noen ganger så er det jo litt vanskelig å skille mellom hva som er informasjon og veiledning fra barnevernstjenesten og hva som er et press.

For barnevernstjenesten kan jo vurdere saken som så alvorlig at hvis foreldrene ikke samtykker til hjelpetiltak, så vil de sende begjæring til barneverns- og helsenemnda med krav om at det treffes vedtak om omsorgsovertakelse.

Og det må barnevernstjenesten informere om.

Men mange foreldre vil nok kunne oppleve det som et slags press til å samtykke til hjelpetiltak.

Hvordan skal vi forklare at samtykke skal være informert?

At samtykke skal være informert, innebærer at partene må få nok informasjon til å kunne ta et bevisst valg om de vil ta imot hjelpetiltakene eller ikke.

De må få god og tilstrekkelig informasjon om både hva hjelpetiltaket går ut på, hvor omfattende det skal være, og hvordan barnevernstjenesten vil følge det opp.

De må òg få beskjed om at de kan trekke samtykke når som helst.

Og barnevernstjenesten må forsikre seg om at partene har forstått den informasjonen de har fått.

Hvis det er behov for tolk, må de få det.

Og hvis barnet selv er part i saken, så må de få en informasjon som er tilpasset den alderen og modenheten barnet har, sånn at barnet forstår den.

[SPEAKER_03]

Tidligere viste du til prinsippene i barnevernsloven.

Minste inngrepsprinsipp og biologisk prinsipp.

Men vi bør òg gå inn på dette med barnets beste og vurdering av barnets beste.

For en sånn vurdering er alltid et stort tema i det barnevernsfaglige arbeidet.

Skulle vi gått dybden på dette, kunne vi skrevet en hel doktorgradsavhandling om det temaet.

Men i denne sammenheng tenker jeg at ... Vi kan kort si at når vi gjør et barns bestevurdering, så går vi bl.a.

inn på ...

Barnets individuelle behov for omsorg.

Barnets behov for beskyttelse og trygghet.

Både i dag og kanskje i framtida.

Det blir viktig å se på psykisk og fysisk helse knyttet til både barn og foreldre.

De sier omsorgen.

Mestring blir ofte viktig å se på.

Sosial utvikling.

Tilknytning og relasjoner barnet har til sine omsorgspersoner og andre i nettverket.

Barnets individuelle forutsetninger, altså barnets sårbarhet, snakker vi en del om.

Når vi da skal ha et barns bestevurdering og innta det, når vi da skal vurdere f.eks.

et hjelpetiltak eller et kvanstiltak, er jo ganske omfattende.

[SPEAKER_02]

Ja.

Barnets beste er det viktig at du tar opp det her.

For det skal jo være et grunnleggende hensyn når det gjelder alle handlinger og avgjørelser som berører barn.

Det er en menneskerett som barnet har, og den er nedfelt både i barnekonvensjonen og i grunnloven.

Og skal ha betydning ved avgjørelser av om en skal benytte frivillige hjelpetiltak, eller om barnevernstjenesten må gå inn for tvangstiltak.

Hvis tiltak er frivillige hjelpetiltak, så vil jo barnets beste ha betydning for hvilke tiltak som velges, altså hva som skal tilbys, og hva som skal iverksettes.

Og hvis man har kommet dit at det er omsorgsovertakelse som er aktuelt.

Så er det sånn at selv om vilkårene i barnevernloven om omsorgsovertakelse er oppfylt, så må man å ta stilling til om omsorgsovertakelse er det beste for det konkrete barnet.

[SPEAKER_03]

Og i en sånn barnets bestevurdering så er vi jo òg veldig opptatt av å ta inn dette med barns rett til å medvirke.

Hva kan du si noe om den bestemmelsen?

[SPEAKER_02]

Ja, medvirkning det henger jo nært sammen med prinsippet om barnets beste.

Selv om barnet ikke er part i saken selv, så har det rett til å medvirke.

Vilkåret som må være oppfylt er at barnet kan danne seg egne meninger.

Og det er òg en rett som barnet har.

Det fremgår både av barnekonvensjonen og grunnloven.

Og er også tatt inn i barnevernsloven § 1-4.

Barnets mening skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.

For å kunne vurdere hva som er best for barnet, er det viktig å snakke med barnet.

Men det er òg viktig å være klar over at barnet ikke har noen plikt til å snakke med barnevernstjenesten.

Derfor er det viktig at barnet får beskjed om at barnevernstjenesten gjerne vil høre hva de mener, men at barnet kan snakke hvis det selv ønsker det.

Altså at de ikke må snakke med barnevernstjenesten.

[SPEAKER_03]

Jeg tenkte kanskje akkurat der vi er nå, at jeg vil nevne dette, at nemndsleder i Barnevernet og Helsenemnda, Katrine Sjevheim ... Og jeg har også snakket om dette med barn og medvirkning i nemndsbehandlingen.

Så jeg kan òg vise det til lytterne at vi har en episode om det.

Og jeg vet at Katrine akkurat nå er i gang med å lage episode to sammen med meg.

Så vi jobber med den.

Så hvis det er noen som er spesielt opptatt av dette med barn og medvirkning, så lytt gjerne videre på det.

Kanskje vi skal sitte på hva slags tiltak som ligger mellom det å gi et frivillig hjelpetiltak, og kanskje det å ha barnet plassert?

[SPEAKER_02]

Ja.

For jeg er helt enig når vi snakker om frivillige hjelpetiltak, så er det òg viktig å ta med barnevernloven § 3-2.

Og som du sier, så åpner den for en slags løsning mellom frivillige hjelpetiltak der barnet blir boende hjemme, og omsorgsovertakelse.

Paragraf 3-2 sier at barnevernstjenesten kan tilby fosterhjem eller institusjon som hjelpetiltak.

Hvis det tiltaket skal brukes, så blir barnet plassert utenfor hjemmet.

Men grunnlaget er at barnevernstjenesten og de private partene er enige om det.

Dvs.

man bruker ikke tvang.

[SPEAKER_03]

Hva blir vilkåret for å plassere barn frivillig?

[SPEAKER_02]

Helt kort så er vilkårene at de vanlige vilkårene for hjelpetiltak i paragraf 3-1 er oppfylt.

Og i tillegg så må det være sånn at barnets behov ikke kan ivaretas på noen annen måte.

Og en frivillig plassering i fosterhjem eller institusjon forutsetter ikke bare at barnevernstjenesten og foreldrene er enige om at barnet skal plasseres utenfor hjemmet.

De må òg være enige om konkret hvor barnet skal plasseres, hvor mye samvær foreldre og barn skal ha, osv.

[SPEAKER_03]

En større avtale.

Kan du gi noen eksempler på tiltak som i utgangspunktet kanskje var frivillige, men som kan oppleves som på tvungen for foreldre eller barn?

[SPEAKER_02]

Jeg tror egentlig at mange foreldre vil føle et slags press til å takke ja til hjelpetiltak, særlig i de mest alvorlige sakene.

F.eks.

hvis undersøkelsen konkluderer med at den omsorgen de gir barna sine, ikke møter behovene til barnet.

Og barnevernstjenesten foreslår veiledning f.eks.

som et tiltak.

Da tror jeg det er mange foreldre som opplever at de ikke har noe annet valg enn å takke ja til hjelpetiltaket.

For hvis de ikke gjør det, så risikerer de at det offentlige overtar omsorgen for barna.

Og i en del tilfeller så er jo det òg riktig.

[SPEAKER_03]

Men hvis vi er på dette med frivillige plasseringer, så vet jeg òg at foreldre kan si at de trodde dette var frivillig, men plutselig ble det tvang.

Altså plutselig så på en måte holdt barnevernstjenesten barnet tilbake igjen, selv etter at foreldrene da trakk sitt samtykke for en sånn plassering.

Hvor behandles det i barnevernsloven?

[SPEAKER_02]

Ja.

Det behandles i § 5-1 i barnevernsloven som gjelder omsorgsovertakelse.

Og da står det at hvis det er overveiende sannsynlig at barnet kan komme i en omsorgssviktsituasjon, altså en alvorlig omsorgssviktsituasjon, hvis det flytter hjem til foreldrene, da kan nemnda treffe vedtak om omsorgsovertakelse.

Og som ellers så kreves det at det ikke kan skapes en god nok situasjon for barnet ved å hjelpe tiltak.

Men hvis situasjonen er sånn, så kan også barnevernleder treffe et akuttvedtak om det, altså om at barnet ikke skal flytte hjem til foreldrene, som da vil gjelde fram til nemnda får behandlet saken.

[SPEAKER_03]

Det er en regel at hvis barnet har vært plassert over to år ... Skal vi gå inn på den nå, kanskje?

[SPEAKER_02]

Det har § 5-1 òg en bestemmelse om.

Hvis barnet har vært frivillig plassert i mer enn to år, og blitt så knyttet til mennesker og miljøet der det er, så kan det jo være at en flytting vil føre til alvorlige problemer for barnet.

Og der er det ikke omsorgsevnen til foreldrene som er det sentrale.

Det sentrale der er den tilknytningen som barnet har fått til fosterfamilien, skole, venner osv.

[SPEAKER_03]

Hvis vi da går videre på disse vilkårene for å flytte barn med tvang, for det har vi ikke vært inne på nå, vi har snakket om frivillig plassering.

Kan du ikke si noe kort om hvilke forhold barnevernsloven viser til i forhold til § 5-1 der?

[SPEAKER_02]

Det skal jeg gjøre, men først vil jeg gjerne si at hjelpetiltak òg kan pålegges ved tvang.

Det kan jo være aktuelt der barnevernstjenesten mener at hjelpetiltak er riktig tiltak, men så samtykker ikke partene.

Hvis man skal pålegge hjelpetiltak ved tvang, så er det òg barneverns- og helsenemnda

[SPEAKER_03]

Høres litt løye ut.

Hjelpetiltak med tvang?

Men det fins.

Jeg vet ikke hvor ofte det blir brukt, men jeg vet at det fins.

Og det blir brukt, men kanskje ikke så ofte.

Så har vi en del situasjoner der kanskje hjelpetiltak har vært forsøkt i familien, og kanskje også over noe tid uten at hjelpetiltakene har gjort at barnets omsorgssituasjon har blitt bedre.

Kanskje til og med at situasjonen kan ha forverra seg for barnet.

[SPEAKER_02]

Ett vilkår for å treffe vedtak om omsorgsovertakelse, det er jo at mindre inngripende tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet.

Og normalt så er det da hjelpetiltak en tenker på.

Og ofte er det jo som du sier, at hjelpetiltak er forsøkt uten at omsorgssituasjonen for barnet er blitt god nok.

Men det er ikke alltid nødvendig at hjelpetiltak faktisk er forsøkt.

Og som jeg var inne på tidligere, så er situasjonen noen ganger så alvorlig for barnet at det ikke er mulig å sette inn hjelpetiltak.

Det kan f.eks.

være ved alvorlig rusmisbruk.

Det kan være foreldre som utsetter barnet for grå vold eller lignende.

I tillegg må et av grunnvilkårene i barnevernloven § 5-1 være oppfylt.

Dvs.

at barnet er i en situasjon der det blir utsatt for alvorlig omsorgssvikt.

Eller at det er overveiende sannsynlig at det vil komme i en sånn situasjon med alvorlig omsorgssvikt.

I tillegg til det, så er det som jeg har nevnt, den situasjonen der barnet er frivillig plassert og foreldrene trekker samtykke, eller der barnet er blitt så tilknyttet mennesker og miljøet der det er, at en flytting vil kunne føre til alvorlige problemer for barnet.

[SPEAKER_03]

Skal vi gå inn på grunnvilkårene som går nedover i 5-1?

De går vel fra A og nedover i en del bokstaver her.

[SPEAKER_02]

Ja.

Da har vi bokstav A som sier at et grunnvilkår er i de situasjonene der barnet er ... Altså der det er alvorlige mangler ved omsorgen barnet får.

Bl.a.

mangler ved personlig kontakt og trygghet sett i forhold til det barnet trenger etter sin alder og utvikling.

Det omfatter både materiell omsorgssvikt og følelsesmessig omsorgssvikt.

Eksempler på materiell omsorgssvikt er at barnet mangler klær, ikke får mat en har behov for.

Det kan være mangler ved oppfølging av barnehage, skole, den type ting.

Og den følelsesmessige omsorgen, det handler mer om det å bli sett.

Stimulering.

Blikkontakt ved helt små barn.

Man må jo òg vektlegge at det er snakk om alvorlige problemer.

[SPEAKER_03]

Av og til når vi ser i media, så fremstår det som at det å glemme matpakke eller ha feil mat ...

Her er det snakk om alvorlige mangler.

[SPEAKER_02]

Ja, det er absolutt ikke nok.

Det klarer man som regel å rette på.

Det er absolutt ikke alvorlig nok.

Har du noen eksempler her fra praksis?

Ja, jeg tenker det ofte er en kombinasjon av de to.

Det er mangler ved den følelsesmessige omsorgen.

F.eks.

der foreldrene selv strir med rusproblemer eller psykiske problemer, så har de kanskje ikke kapasitet verken til å se de følelsesmessige behovene barnet har.

Men at det nå kan gå ...

Bli en del mangler ved mat, ha med matpakke på skolen, følge opp lekser.

At det blir svikt på mange plan.

Det totale bildet, på en måte.

[SPEAKER_03]

Så har vel òg neste bokstav, bokstav B, omtalt dette med alvorlige mangler.

Men hvis en går litt mer inn på det, hva består det i her?

[SPEAKER_02]

Det gjelder der barnet ikke får nødvendig behandling og opplæring.

F.eks.

der barnet er sykt, har nedsatt funksjonsevne eller er spesielt hjelpetrengende på annen måte.

Og foreldrene da ikke sørger for at barnet får dekt de behovene det har.

[SPEAKER_01]

Ja.

[SPEAKER_03]

Det er alvorlige forhold.

Barnet må ha den hjelpen.

Men foreldrene er ikke i stand til å følge dette opp.

[SPEAKER_02]

Så har vi jo alternativ C, som gjelder mishandling eller andre alvorlige overgrep.

Det kan være fysisk vold, psykisk vold.

Mishandling eller seksuelle overgrep.

Men igjen, vi snakker om de alvorlige tilfellene.

Altså, det må være vold av en viss alvorlighetsgrad.

[SPEAKER_03]

Jeg tenker akkurat den bokstav C den gir seg litt sjøl.

Fysisk vold, psykisk mishandling eller seksuelle overgrep.

Den er litt lettere.

Vil du tenke at vi skal inn på grunnvilkåralternativ, det òg?

[SPEAKER_02]

Det er et mye brukt vilkår.

Det handler om der det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling vil bli alvorlig skadet.

Fordi foreldrene er ute av stand til å ta vare på det.

Da er det jo mer en framtidsvurdering vi foretar.

I de tilfellene vi har vært inne på tidligere nå, så har det vært aktuell omsorgssvikt.

Men her er det nødvendigvis ikke sånn.

Men man vurderer at det kan bli skadelidende hvis det blir værende i familien.

Og det kan jo òg være de tilfellene der foreldrene er psykisk utviklingshemmet f.eks.

Det kan være kroniske psykiske lidelser, det kan være rus.

Og da er det jo sånn at ...

Man har en mulighet til omsorgsovertakelse, sånn at det ikke skal være nødvendig å vente på at barnet blir skadet.

Sånn at den er jo viktig.

Og så må jeg jo presisere at beviskravet er strengere der.

Altså når man skal foreta en prognose.

Fremover i tid så kreves det at det er overveiende sannsynlig, og i praksis så betyr det at det skal være en god del mer enn 50 % sannsynlig at det kan skje.

[SPEAKER_03]

At barnet kan utsettes for det, ja.

[SPEAKER_02]

Så er det bokstav E. Som vi var inne på i stad.

Det er nyfødte barn som blir akutt plassert ved fødsel.

Og hvor det er overveiende sannsynlig at de vil komme i en omsorgssviktsituasjon.

Og igjen, der er òg beviskravet overveiende sannsynlig.

For der òg snakker vi jo om en prognose.

Altså, vi må tenke oss til hvordan det vil bli hvis barnet flytter hjem.

Og så har vi òg vært inne på de tilfellene der barnet blir frivillig plassert.

Det ene alternativet er at foreldrene trekker samtykke.

Og så vurderer barnevernstjenesten at det er overveiende sannsynlig at barnet vil komme i en alvorlig omsorgssviktsituasjon hvis det flytter hjem.

Og igjen - beviskravet er overveiende sannsynlig.

[SPEAKER_03]

For da er jeg inne på bokstav F. Da er jeg inne på F, ja.

[SPEAKER_02]

Det siste alternativet har vi snakket om, det er alternativ G. Det gjelder de situasjonene der barnet er også frivillig plassert.

Så har det blitt boende der mer enn to år.

Og blitt veldig knyttet til familie og mennesker og miljø der det er.

At det er overveiende sannsynlig at en flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet.

Og der er det ikke nødvendigvis foreldrenes omsorgsevne som er problemet.

Men det at barnet har fått en sånn tilknytning både til fosterfamilie, skole og venner, at det vil føre til alvorlige problemer hvis det må flytte hjem.

[SPEAKER_03]

Kjempebra.

Så egentlig har du nå tatt oss igjennom alle disse grunnvilkårene fra A til G. Er det sånn?

Ja, det er det.

Men så vet vi det, at dette i seg sjøl, hvis en av disse ser oppfyllelse, er ikke det heller nok.

For det krever egentlig enda mer enn dette, sant?

[SPEAKER_02]

Det gjør det.

At et av grunnvilkårene er oppfylt, er bare ett vilkår.

Og så er det jo det med at mindre inngripende tiltak ikke er nok, det har vi allerede snakket om.

Altså at hjelpetiltak enten er forsøkt, eller at man med en gang kan se at det vil ikke være nok.

Og det tredje er at omsorgsovertakelse òg må være nødvendig ut fra barnets situasjon.

Og da ... Det henger jo litt sammen med hjelpetiltak at det ikke er nok.

Men det innebærer at man skal foreta en forholdsmessighetsvurdering mellom det at barnets behov for beskyttelse og trygghet, og ulempen eller risikoen det er for barnet ved å bli flyttet fra familien.

Og begge disse to, altså både det at hjelpetiltak ikke er nok og nødvendighet, det er jo et utslag av det prinsippet jeg snakket om i stad, altså minste inngrepsprinsipp.

Så må jeg understreke igjen det med barnets beste.

Det er et grunnleggende hensyn.

Selv om vi har kommet til at grunnvilkåret er oppfylt, det er nødvendig og hjelpetiltak er ikke nok, så må man også ta en vurdering av om omsorgsovertakelse er til akkurat dette barnet sitt.

I den situasjonen akkurat det barnet er.

[SPEAKER_03]

Her ligger mye av det som er ganske komplisert.

En barnets bestevurdering blir da avhengig av en skjønnsvurdering.

Vil du si noe mer om rommet for skjønn?

[SPEAKER_02]

Ja, for i saker om omsorgsovertakelse, så er det i stor grad basert på skjønn.

Både vurderingen av om det er mangler ved omsorgen, og om de er tilstrekkelig alvorlige.

Om det er mulig å skape en god nok situasjon for barnet ved å sette inn hjelpetiltak.

Om det er nødvendig forholdsmessig og til barnets beste.

Ved alle de vurderingene så bruker en jo skjønn.

Når vi tenker på hvor alvorlige de inngrepene er, så kan man jo si at det er uheldig at det er rom for såpass mye skjønn.

Men på den annen side så klarer vi ikke å lage regler som passer til enhver mulig omsorgssviktsituasjon.

Og regelverket må ha et rom for fleksibilitet.

For ellers hadde vi kunnet risikere at barnet var i en omsorgssviktsituasjon, men måtte bli værende i den fordi vi ikke hadde en hjemmel for å gripe inn.

Det innebærer jo òg at disse avgjørelsene er vanskelige å treffe.

Og så kommer det jo at dette er ikke statiske saker.

De er jo under utvikling hele tiden, de.

Faktum endrer seg underveis.

En omsorgssituasjon kan endre seg fra å være alvorlig til mindre alvorlig, og omvendt.

Og det kan skje mens barnevernstjenesten undersøker saken eller har hjelpetiltak i familien.

Og det er det jo viktig at barnevernstjenesten er oppmerksom på, sånn at man hele tiden er åpen for at ting endrer seg.

Men det bidrar jo òg til at dette er vanskelige avgjørelser å ta.

[SPEAKER_03]

Jeg ser jo mye av de sakene som blir presentert i media, handler ofte om at ...

Enten at barnevernet kommer inn for seint, at de skyver sakene litt for langt.

Er det noen som mener før de fremmer sak for barnevernet og Helsenemnda om omsorgsovertakelse ... En del barn sier jo det sjøl når de blir eldre.

Dere skulle hjulpet meg før.

Men så er det òg det motsatte.

Noen vil òg si at her kom de inn lenge før vi egentlig fikk prøvd oss godt nok sjøl.

[SPEAKER_02]

Ja, det er helt riktig.

Og det er klart barnevernstjenesten er jo utsatt for kritikk.

Altså siden dette er veldig alvorlige tiltak.

Så er det viktig å tenke på at alle saker er jo ulike.

Noen er veldig alvorlige fra barnevernstjenesten mottar melding om saken.

Og da må jo barnevernstjenesten handle raskt.

I saker kan det òg være mer tvil, og det gjelder jo egentlig de fleste sakene.

Og da kan jo vurderingen av hvor lenge man skal forsøke hjelpetiltak være vanskelig.

For det er en risiko for at barnevernstjenesten har hjelpetiltak i familien for lenge.

Og at barnet blir værende i en omsorgssviktsituasjon.

Men så er det jo lett å være etterpåklok i disse sakene.

Når du ser i ettertid hvordan saken har utviklet seg etter hvert, så kan det kanskje være lett å se at barnevernstjenesten burde fremmet en sak om omsorgsovertakelse tidligere.

Men da har man jo andre opplysninger enn det barnevernstjenesten hadde da de vurderte saken.

Sånn at vurderingen av om barnevernstjenesten ikke har gjort det de skulle, det må jo vurderes på bakgrunn av de opplysningene barnevernstjenesten har hatt til enhver tid.

Og ikke minst hvilke opplysninger de kunne og burde ha skaffet seg.

[SPEAKER_03]

Det en prøver å balansere, er hensynet til det en vurderer som barnets beste.

Og så kommer det opp mot foreldrenes rettssikkerhet.

Deres rett til privatliv, rett til å få gi omsorg til sine barn i sitt hjem.

[SPEAKER_02]

Ja, og når du snakker om det med rettssikkerhet, så syns jeg det er viktig å fremheve at

...

Noe av det viktigste er at barnevernstjenesten holder fokus på saken.

Og det kan være viktig å trekke fram bestemmelsen i barnevernloven om oppfølging av hjelpetiltak.

Det står i paragraf 8-1.

Og den sier for det første at barnevernstjenesten må følge opp hvordan det går både med foreldre og barn når hjelpetiltak er inne i familien.

Og de skal da vurdere om hjelpen virker etter sin hensikt.

Eller om det er behov for andre hjelpetiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse.

Og så sier bestemmelsen òg at det skal lages en plan for tiltak og oppfølging.

Den skal si noe om både hva er målet for hjelpetiltaket, hva er det hjelpetiltaket skal inneholde, hvor lenge tenker man det skal vare, og hva forventer man av endringer underveis.

Den planen må endres dersom barnets behov tilsier det.

Og det er jo viktig med tanke på at tiltakene skal være mest mulig målrettet.

Sånn at man har en mulighet til å oppnå det man ønsker.

Og så må jeg minne om at barnet òg har rett til å medvirke i den fasen.

Det er kjempeviktig.

For foreldre og barn trenger ikke å ha samme opplevelse av hvor godt tiltakene virker.

Det gjelder jo særlig for yngre barn der tiltakene ofte er rettet mot foreldrene.

Og da er det jo lett å fokusere på dem og hvilke endringer de ser.

Men det er viktig å få fram hvordan barnet har det i den prosessen.

Det er kanskje det viktigste av alt.

Det å utarbeide disse planene, foreta evalueringer, det vet jeg kan oppleves tidkrevende i en travel hverdag.

Og barnevernet har mange ulike saker å følge opp.

Men da vil jeg bare si at det er veldig viktig at den oppgaven òg prioriteres.

Ikke bare fordi at det er en plikt barnevernstjenesten har, men ikke minst fordi det er et virkemiddel som nettopp kan forhindre at man har tiltak inne som ikke fungerer, og som igjen kan føre til at barnet blir værende i en omsorgssviktsituasjon.

[SPEAKER_03]

Jeg er òg opptatt i min undervisning om dette med samarbeid med foreldre.

Jeg vil òg vise til viktigheten av at i denne prosessen en er i her, er det viktig å forsøke igjen og igjen og igjen så godt en kan å få til et reelt samarbeid.

Selv i overgang mellom frivillige hjelpetiltak og tvang blir det òg så viktig at foreldrene opplever at barnevernstjenesten forsøker å få til så godt samarbeid som mulig med den.

Foreldrene må være informert.

Men for meg handler det om noe langt mer enn det, når en da skal jobbe med dette med å komme i et godt samarbeidsklima.

Hva tenker du om det, Evra?

[SPEAKER_02]

Jeg er så enig med deg.

Det er veldig viktig.

Barnevernloven har òg en egen bestemmelse om det i paragraf 1-9.

Den sier at barnevernet så langt som mulig skal samarbeide med både barna og foreldrene.

Og der skal barnevernstjenesten strekke seg langt for å få til det.

Og det er jo viktig både for å finne fram til riktig hjelpetiltak til den konkrete familien man skal hjelpe, og det er òg viktig for å lykkes med hjelpetiltaket at man har et godt samarbeid, og at foreldrene stoler på barnevernstjenesten.

Hvis det likevel ender med omsorgsovertakelse, så kan jo et godt samarbeid med familien kanskje bidra til at barnet kan plasseres i nær familie.

Og det kan òg bidra til at samværet mellom barn og foreldre blir gode.

Og det at de voksne rundt barnet samarbeider, er jo òg en viktig faktor for at barnet skal få det godt i fosterhjemmet.

[SPEAKER_03]

Jeg er så enig med deg.

Og jeg har òg bare lyst til å vise til de episodene som jeg har lagd med Rikke Ludvigsen, som disse podkast-episodene med har lagd om barn og traumer.

Hun beskriver hvordan hun jobber med foreldrene.

Det er òg foreldre som mest sannsynligvis har påført barnet sine traumer.

Likevel jobber hun veldig tett med foreldrene.

Og hun er veldig åpen for å se på muligheter for at barn skal få fortsette å bo hjemme med omfattende sikkerhetsplaner og sikkerhetspersoner tett på.

Så det å vende litt blikket mot ... Hva er det ...?

Det Rikke Ludvigsen egentlig holder på med her, tror jeg kan bli veldig spennende.

Det vil jeg tipse dere om.

Hva tenker du da er viktig videre i forhold til barnevernsansatte?

Hva må de ha med seg nå når de arbeider i akkurat dette grensefeltet mellom hjelp og tvang, Eva?

[SPEAKER_02]

I tillegg til det jeg allerede har sagt med evalueringer og planer, så er det jo viktig at barnevernstjenesten må være åpne med foreldrene, sånn at det er klart for dem hva som må endres for at omsorgen skal bli god nok.

Og jeg tenker jo at det inngår òg i det du viste til, av betydning av å jobbe for et godt samarbeid med foreldrene der det er mulig.

Og så må barnevernet òg ha fokus på at barnet skal få rett hjelp til rett tid.

Og foreta forsvarlige vurderinger fortløpende så lenge saken er til behandling hos de.

Det er altså ikke bare når undersøkelsen pågår, det er viktig.

[SPEAKER_03]

Kjempeviktig poeng, Eva.

Du nå løper tida fra oss, Eva.

Jeg har lyst til å si tusen takk til deg for at du har gitt oss en sånn informasjonsrik episode til Kafé Student.

Helt oppsummert så tenker jeg kanskje at jeg vil si noe sånn som dette her.

Mange foreldre spør seg.

Vi var i gang med hjelpetiltak, hvorfor ble det plutselig tvang og plassering?

I denne episoden har vi sett nærmere på nettopp denne grensen mellom frivillige hjelpetiltak og tvangstiltak.

Sammen med jurist Eva Nesheim har vi nå snakka om hva som kreves for frivillige tiltak, samtykke fra partene, tydelig informasjon, barnets rett til å medvirke, og når saken går over til barnevern og helsenemnda for å vurdere tvang.

Vi har gått gjennom prinsippene i barnevernsloven, både barnets beste, det biologiske prinsipp og minsteinngripsprinsipp.

Vi har diskutert hvorfor tvang kun skal brukes når hjelpetiltak ikke kan gi barnet god nok omsorg, eller når situasjonen er så alvorlig at en må handle raskt.

Vi har òg drøfta risikoen for å vente for lenge eller gå for raskt fram.

Vi har vist til plikten til planer, evaluering og tett oppfølging.

Kort sagt, vi har sett på hvordan barnevernet kan ivareta barnets beste og barnets beskyttelse, samtidig som foreldrenes rettssikkerhet og et reelt samarbeid blir ivaretatt i de mest krevende sakene.

Du har nå hørt på en episode fra Kafé Student.

En podkastserie laget av Institutt for sosialfag ved Universitetet i Stavanger.

Jeg vil òg si tusen takk til Sara Hin, som er redaktør for denne episoden sammen med meg.

Tusen takk.